

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך כח, תשל"ז



האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

מחיי המלים

קעא. מגש

באחד ההמשכים של הרשימה 'חטאת אפרים' מאת חמדה
בן-יהודה, ב'השקפה' מיום ט"ז שבט תרס"ב, נאמר בין השאר:
חומרת המנגנים תשמיע מנגינות נעימות. משרתים לבושים שחור חשים
ועומדים הנה והנה במגשים טעונים כפות ידיהם מזמרת המגדים.
על תולדותיהן של המלים תזמורת ומנגינה ראה מה
שכתבתי ב'לשוננו לעם' קעא-קעב ובחוברתי על אליעזר
בן-יהודה ותחיית הדיבור העברי (תשל"ג), עמ' ל'.
המלה מגש צוינה במילון בן-יהודה בסימן חידושי
המחבר, וביאורה שם:
כלי כעין לוח שטוח חר סכיב להגיש עליו מטעמים . . . tray.

קעב. תעשייה

ב'הצבי' היומי, שבעריכת א' בן-יהודה, נתפרסמו מספר
'פרקי שירה' היתוליים, על פי סדר האלף-בית, בחתימת סולימן
אפנדי (הוא ק"י סילמן). פרשימה הראשונה, בכ"ו בתשרי
תרס"ט, הובאה באות ס' השורה הזאת:
סינדיקט לתעשייה וכו' מהו אומר? עדיין אני אצל הפרופסור בחיקו.
בנראה תוכננה או הקמת איגוד של יצרנים, ובזיקה לכך
חודשה המלה תעשייה.
המלה תעשייה איננה במילון של בן-יהודה.

קעג. רשלנות

בהמשך המדור 'פרקי שירה', ב'הצבי' מיום ב' במרחשון תרס"ט, נאמר באות ו':

'ועד הלשון' מהו אומר? את הטרמין 'רשלנות' המצאנו אנחנו. במילון בן-יהודה צוינה המלה 'רשלנות' בסימן חידוש 'שחידשו אחרים'.

קעד. עירייה

ב'הצבי' מ"ט פסלו תרס"ט נמסרה הודעה זו:

פתיחת בית מורשי העם

הפחה קבל היום סלגרם רשמי מהממלכה המרכזית, הודיעו בו שבית מורשי העם יפתח ביום החמשי כ"ג כסליו.

העירייה החליטה לחג את המאורע הזה בתאורה יפה בגן העיר ובשמחה וששון.

במילון בן-יהודה הובאה המלה בסימן חידושי המחבר בנוסח זה:

עירייה ש"נ חבר עיר, הסתדרות תושבי העיר municipality...

ובהערת מחבר המילון:

בהאור שנת תרע"א ותרע"ב, ואולי עוד קודם התחלתי להשתמש במלה זו.

יצירת המלה עירייה מושפעת פלי ספק מהמלה הערבית לעניין זה, 'עלדייה', שהייתה רווחת פפי אנשי ירושלים.

על המלה 'תאורה', הנזכרת בהודעה הנ"ל, ראה רשימתי ב'לשוננו לעם' קצו-קצו, תשפ"ט. לפי המקור שהבאתי שם חודשה מלה זו בטרמ"ט.

קעה. מסעדה

ב'הצבי' מפ"ח תשרי תרס"ט, בהמשך רשימתו של איתמר
בן-אב"י (ראה 'משטרה', קונטרס רסו, תשל"ו) נאמר:
העיפותי את עיני ימינה ושמאלה: חנויות לעשרות נוספות לקדמות;
חנויות יפות, מחסנים גדולים. פה מסעדה, שם בית קהוה... השלטים העבריים
רבו וגדלו...

לאחר ימים, החל מח' בחשון, מתפרסמת ב'הצבי' מודעה
חוזרת ונשנית, המתחילה בנוסח זה:

Garten Restaurant

גן מסעדה

רחוק רק ב' דקים מתחנת מסלת הברזל...

המלה 'מסעדה' הובאה במילון בן-יהודה בסימן חידושי
המחבר.

על המלה 'מחסן' ראה רשימתי בקונטרס רמו (תשל"ד).
המלה 'שלט' במשמעה החדש הובאה במילון בן-יהודה
בסימן 'שחידשו אחרים' בנוסח זה:
— "ובמשמ' טבלה תלויה לפני חנות sign-board

קעו. אדמומי

בהמשך אותה רשימה של איתמר בן-אב"י (לעיל
מסעדה), נאמר בין השאר:

כל אלה הקטנים, ההולכים כיום בבחי הספר — שלנו הם. שערות
שחרות להם כשערות שמשון ומבט נושק אש להם כמבט בן ככב. פיות קטנים,
אדמומים מדם...

שם התואר 'אדמומי' אינו מובא במילון בן-יהודה, לא
במקומו למי הא"ב ולא בין 'שייכי' הערך אדם.

קעז. התמחה

בהודעה על הספר החדש 'פית ספר עברי', ב'הצבי' מי'
אלול אתתפ"ז לחורבן (תרנ"ה), נאמר בין השאר:

האדון גראזובסקי הצליח לתת ספר למד אמתי וכבר התמחה (ההדגשה
שם) הספר הזה בבתי הספר סה, והתלמידים אשר למדו בו הצליחו
בתלמודם...

נראה, שיש פאן ניסיון, בנדאי מן הראשונים, ליצור פועל
בבניין התפעל מהמלה התלמודית 'מומחה'. במילון בן-יהודה,
ערך ז. מחה, נאמר:

נתפ', נתמחה, נתמחה הרופא וכדומ', נהיה מומחה. נהוג בספרות החדשה
ובדבור העברי בא"י.

ובהערה:

בגמ' בארמ': איתמחי גברא ואתמחי קמיע (שבת סא:).